№ 246 ՇԱԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 8 1903 ՇԱԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 8 № 246

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Տփխիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak». Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (չաշւելով կիրակի եւ տօն օրերը).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Կիրակի, նոյեմբերի 9-ին, Վանքի մայր եկեղեցում, պատարագից յետոյ, ժամը 12-ին, տեղի կունենայ հոգեհանգիստ հանգուցեալ

ՆԵՐՍԷՍ ԴԱՒԹԵԱՆԻ

Թաղման եօթնօրէքին։ 1—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մշտական յորդոր.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հայոց ներկայացումները. Նամակ Արմաւիրից.—Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հեռաւոր Արեւելքում. Ի՞նչ է կատարվում Մակեդոնիայում. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Իմ նամակները։

ՄՇՏԱԿԱՆ ՅՈՐԴՈՐ

Ընթերցող հասարակութիւնը պահանջում է, որ գրականութիւնը նրան կարողանայ գոհացնել ընդարձակ կերպով, որ գրականութիւնը մի կողմից արդիւնաբերէ մտաւոր աշխատանք և նպաստէ ժողովրդի բարգաւաճմանը, իսկ միւս կողմից առաջացնէ հոգեկան մխիթարութիւններ և տայ բարոյական բարձր զուարճութիւններ։

Գրականութիւնը իր բոլոր ճիւղերով, իր հրապարակախօսական յօդուածներով, իր գեղարուեստական գրուածքներով, իր պատմական և ուրիշ ուսումնասիրութիւններով բաց է անում մտաւոր գործունէութեան և հոգեկան բաւականութիւնների համար մի անսպառ շտեմարան, որից պէտք է կարողանալ օգտվել կեանքի ասպարէզում բարեբեր հետեւանքներ առաջացնելու նպատակով։

Ժողովուրդը անկասկած ցանկանում է տեսնել գրականութեան մէջ իր մտաւոր և հոգեկան կեանքի արտայայտութիւնը և իր իղձերի ու տենչանքների արձագանքները։ Իսկ այդ ցանկութիւնը իրագործելու համար չէ կարելի բաւականանալ միայն անգործ նստելով և սպասելով մինչև գիւղական գաւազանի հարուածը ամեն բան տայ խնդրողին, այլ անհրաժեշտ է մի կողմից խրախուսել նոր ոյժերը գործունէութեան և միւս կողմից պահպանել եղած ոյժերը թառամելուց և թուլանալուց։

Մանաւանդ լրագրական գործունէութեան մէջ, անհրաժեշտ է, որ ձգտող ոյժերը հենց գոնէ միմեանց աջակցելու, միմեանց հաղորդելու այն բոլորը, ինչ իրանց համար մատչելի է, որպէս զի հասարակական կուլտուրական ոյժով կարելի լինի փոխել ժողովրդական առօրեայ կեանքի անմխիթար իրականութիւնը, ներշնչել նրա մէջ արթնութեան ոգի և դրդել դէպի կուլտուրական առաջադիմութիւն։

Ժողովրդին հարկաւոր են մշտական յորդորներ, որ նա կանգ չառնէ մի կէտի վրա, որ նա անձնատուր չը լինի մեղկութեան և թմրութեան, որ նա մշտական դրդումներ զգայ դէպի աւելի խնլացի կեանք, քան նա ունի ներկայումս։

Կան ընթերցողներ, որ գրականութեան մէջ որոնում են միայն այն, ինչ որ հաճելի է, շոյում է և թովում, այն, ինչ որ օրօր է առաջացնում, բայց կան և ուրիշներ, որոնք չեն բաւականանում միայն ախորժելիութեան պահանջով, այլ ցանկանում են, որ գրականութիւնը արթնացնէ մարդկանց մտածողութիւնը, դրդէ նրանց դէպի մտաւոր գործունէութիւն և կատարէ մշտական խթանի և յորդորի գեր։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հինգշաբթի, նոյեմբերի 6-ին, դարձեալ մի նորութիւն դրւած էր դէպի հայոց թատրոնը հասարակութեան խուռն բազմութիւն։ Այս անգամվայ նորութիւնը Պոտապենկօի և Սերգէենկօի «Կեանք» դրաման էր, թարգմանութեամբ Ա. Մելիքսէթեանի։

Պիեսան գաղափարական է, ուսանելի և յուզիչ, ուշագրաւ. նա շօշափում է մի շարք բժշկական հարցեր, որոնց վերաբերմամբ մարդկութեան հասկացողութիւնը տարբեր է եղել իր զարգացման զանազան շրջաններում. Բայց առաջ պատմենք բովանդակութիւնը։

Պետր Գրիգորեվիչ Բէլօզերօվ (Պետրոսեան), պրոֆեսոր-բժիշկ, աշակերտ ծերունի հռչակաւոր պրոֆեսոր Տրօյնօվի (Աւետեան), մէկն է այն գիտնականներից, որոնց համար կեանքի մէջ ամենաթանկագոյն չափը' գիտութիւնն է և նրա յաղթանակը, վերացական ճշմարտութիւն։ Նա սիրված և պաշտված է ուսանողներից, որոնց նա ամբիոնից քարոզում է գիտնական ճշմարտութիւնները, որոնց ոգեւորում է իր համարձակ, յանդուգն տեսութիւններով և որոնց մղում է դէպի պատերազմի դաշտը' կռւելու ազատութեան, խաւարի և նախապաշարմունքների դէմ։ Նա պատրաստվում է իր օգնական, երիտասարդ Սինիցինի (Ալիխանեան) աջակցութեամբ, Սինիցինի, որ անսահման և բացարձակ հաւատ ունի իր ուսուցչի հանճարի վրա, կատարել մի յանդուգն օպերացիա, որով գիտութիւնը մի նոր փայլուն յաղթանակ պէտք է տանէ, յայտնացնէ իր հորիզոնները և որը պէտք է հռչակէ ամբողջ աշխարհում պրօֆէսօրի համբաւը։ Սակայն նախ քան այդ օպերացիան կատարելը, նա խորհրդակցութեան է հրաւիրում իր նախկին ուսուցիչ ծերունի Տրօյնօվին և երկու բժշկի' Զագնիցկուն (Ուշաունի) և Բօրժիկին (Տէր-Դաւթեան)։

Վերջին երկուսը Բէլօզերօվի երդւեալ հակառակորդներն են, որոնք նախանձից կուրացած ամեն կերպ աշխատում են նսեմացնել նրա փառքը և համբաւը։ Նրանք քննում են հիւանդին, որը պէտք է ենթարկվի օպերացիայի. քննում է հիւանդին և Տրօյնօվը, և մինչ առաջին երկուսը լոկ նախանձից դրդված անհնարին են համարում թոյլ տալ այդպիսի յանդուգն օպերացիա, Տրօյնօվը նոյնպէս, բայց լոկ գիտութեան միջոցների տեսակէտից, անհնարին է գտնում Բէլօզերօվի այդ համարձակ քայլը։ Հաւատում է իր ուսուցչի հանճարին միայն Սինիցինը։ Եւ Բէլօզերօվ, չը նայելով իր կոլէգների բողոքին, այն առաջին և ծանր պատասխանատուութեան, որին նա պէտք է ենթարկվէր օպերացիայի անյաջողութեան դէպքում, վճռում է կատարել օպերացիան։ Նա յանդիմանութիւն է կարդում Տրօյնօվին, որ նա, մի ժամանակ գիտութեան անվեհեր ջա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՄ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

III

Վերանորոգենք մի քանի յիշատակներ.—երբէք աւելորդ չէ համաշխարհային մեծ դէպքերին նայելը։

Հանէնօս գետի չքեղ ափերը, ուր քաղաքակիրթ մարդու ձեռքով փռված էր մի բարձր կուլտուրա, 1870 թւականի ամառը յանկարծ ծածկվեցին անհամար մարդկանցով, որոնք երկու հակառակ կողմեր էին կազմում։ Բարձրացաւ ծուխը, ռումբերը տեսում էին մայր-հողի կուրծքը, մարդկային արիւնը գետեր էր վազեցնում։ Բարբարոսութիւնը հին յիշատակ չէր, թաղված չէր անդարձ գերեզմանի մէջ. նա բարձրացաւ իբրև մրրիկ և ջնջում էր ամեն ինչ։

Ի՞նչ էր ուզում բարբարոսութիւնը։

Կար Գերմանիա անունը, բայց դա քաղաքական միաձոյլ մարմնի անուն չէր։ Այդպէս կոչվում էր 33 առանձին պետութիւնների, «33 հայրենիքների» երկիրը։ Բայց նա պիտի միանար։ Միացում—դա պատմական անհրաժեշտութիւն էր, արդար, ցանկալի, բնական մի դատ։ Գերմանական բոլոր լաւագոյն զաւակների հայրենասիրական հառաչանքն էր դա, սրբութիւն սրբոցը։ Մօմզէնն էլ, ինչպէս տեսար, այդ սրբութեան ջերմ երկրպագուներից էր։

Միանալ հարկաւոր էր, բայց ո՞վ և ինչպէս պիտի միացնէր անջատված անդամները։ Հարցը իր պատրաստ պատասխանն ունէր։ Միացնողը Գերմանիան պիտի լինէր. Գերմանիան պիտի ձուլէր բոլոր խոշոր ու մանր անկախութիւնները և պիտի հանդէս գար իբրև մի նոր կազմուածք։ Իդէալիստները երազում էին, որ գերմանական ազգերի հաւաքեալ գիտակցութիւնը խաղաղ ճանապարհով կերտգործէ միացումը. մի և ընդհանուր հայրենիքը, հայրենիք կուլտուրական և քաղաքակրթական վեհ մաքով, կը դայ միութեան դրօշակը ձեռքին։ Եւ դա կը լինէր գերմանական ոգու մեծ յաղթանակը, որ մի և նոյն ժամանակ կը լինէր և մարդկայնութեան, քաղաքակրթութեան, առաջադիմութեան խոշոր յաղթանակը։

Սակայն պատմութիւնը գաղտնիքներ, չնախատեսված դարձուածքներ ունի։ Միացնողի դերում հանդէս եկաւ ոչ թէ Գերմանիան, այլ նրա «33 հայրենիքներից» մէկը, Պրուսիան։ Գերմանիան պիտի կլանէր ամենքին, բայց Պրուսիան կլանեց ամբողջ Գերմանիան։ Եւ կլանեց այն պատճառով, որ զինուորական ոյժ ներկայացուցիչ էր։ Կուլտուրան, քաղաքակրթութիւնը, բարոյական առաքինութիւնը չէր գերիշխանութիւն տանողը, այլ լոկ զինւորական զօրանոցը։ Զօրանոցային ոգին հանճար էլ առաջացրեց—Բիսմարկը, որ յայտարարեց թէ գերմանական միութիւնը տեղի պիտի ունենայ երկաթի և արեան միջոցով։ Եւ զօրանոցը սկսեց պատրաստվել։ Եւրոպայի սրտում բարբարոսութեան պաշտամունքն էր ծնվում նոր, կատարելագործված կերպարանքով։

Ահա երկաթ և արիւն. բայց ո՞ւր պիտի կատարվի հանդէսը։

Հանէնօսից դէպի արեւմուտք, Սէն գետի ափին, կար մի զառամած։ խոխոջում ու փառք գան։ Նրա վրա նստածը մի թոյլ, հիւանդոտ մարդ էր, շրջապատված եղունգներով, քսու, պնակալէզ դրանիկներով։ Դու նրան ճանաչում ես, քանի որ կարդացել ես Էմիլ Զոլայի «La Debâcle» վէպը. այդտեղ մեծ պատկերաւոր վրձինով նկարված մի ուժասպառ, թափառուն կայսր կայ, որի դժբաղդ դէմքը մոռանալ չէ կարելի։ Յիշում ես նրան Սեդանի շրջականներում, անքուն գիշեր անցկացրած, ուռելու տխրութեկից ընկած։ Յիշում ես վիպագրողի բացականչութիւնը. «Օ՛, յուսահատութեան այդ բանակը, կորստեան բանակը, ուղարկված անխուսափելի մահվան առաջ' դինաստիան փրկելու համար։ Գնա, գնա, առանց յետ նայելու, անձրեւի տակ, ցեխերի մէջ, դէպի անկասկածելի կործանում։»

Ծիրը և ճիրը այդպէս։ Մի դար էր կանգնեցրել Նապոլէոնը խարէութիւնների, ոճիրների միջոցով, բայց իրաւունք չունէր այդ գահի վրա մնալու. մօտ քսան տարի թագաւորելուց յետոյ այժմ նրանից պահանջում էին ամբողջել գահը և յանձնել ժառանգին, 14 տարեկան մի երեխայի։ Ինչպէս ամբողջել, ինչպէս յանձնել. արիւնարբու բռնապետութիւնը այլ ես չէր օգնում, ժողովուրդը հնազանդվել էր, բայց այդ հնազանդութեան մէջ երեւում էր կայսերական գահի սարսափելի թուլութիւնը։ Պէտք էր պատերազմ, պէտք էր յաղթութիւն, փառք. պէտք էր գրգռել ժողովրդի զազանական խմորիկները, բաւարարութիւն տալ նրանց յաղթութիւններով և վաստակել հեղինակութիւն, համակրանք։ Ո՞րպիսի գծուծ նպատակ։ Եւ Նապոլէոնը մարտի հրաւէր ղրկեց պրուսական զօրանոցի դէմքին։

Ես շատ ու շատ եմ կարդացել այն պաշտօնական թղթերը, որ հրատարակել են երկու կողմերը պատերազմից առաջ և պատերազմի ժամանակ։ Դրանք բազմաթիւ են, գրված են ողորկ ճարտասանական ոճով։ Բայց քեզ խորհուրդ չէի տայ կարդալ այդ թղթերը, եթէ իսկական ճշմարտութիւն ես պահում։ Ամեն ինչ այդտեղ կեղծիք, բացարձակ փարիսեցիութիւն է։ Իւրաքանչիւր կողմը իրան արդար ու մաքուր է հրատարակում, Աստուծու օգնութեան է դիմում։ Նապոլէոնը իր փքուն, խղճուկ կոչի մէջ խօսում էր իր նահատակած բանակով—ազատութիւն, գաղափար, սկզբունքներ։ Իսկ Վիլհելմը յայտարարում էր ի լուր աշխարհի թէ Գերմանիան պատերազմում է ոչ թէ ֆրանսիական ազգի, այլ միայն Նապոլէոնի դէմ։

Զը հաւատաս, սիրելիս, ոչ մէկն էլ ճիշդ չէր խօսում։ Պատերազմը հարկաւոր էր երկուսին էլ. մէկին' դինաստիա պահպանելու, միւսին' գերիշխանութիւն հաստատելու համար։ Ի՞նչ կայ որ. թող աշխարհը քանդվի, թող բիւրաւոր մայրեր լան իրանց որդիների կորուստը, թող քաղաքակրթութիւնը արիւնոտ դիակ դառնայ։ Ապրի բարբարոսութիւնը...

Վեհապետները հասան իրանց նպատակին.—մարդկութիւնը դեռ այնքան խեղճ հասկացողութիւններ ունի։ Երկու քաղաքակիրթ, լուսաւորված ազգեր գազանացան, իրար վրա յարձակվեցին։ Առաջին յարձակվողը Նապոլէոնեան Ֆրանսիան էր։ Նորից դիմիր Զօլային։ Կարդացել ես առանց սարսուռի կարդալ «Նանա» վէպի վերջին երեսները։ Ես չեմ կարողացել։ Երբէք չեմ մոռանայ ծաղկից մնացած գեղեցիկ կնոջ զարհուրելի պատկերը։ Այդ կինը հասարակութեան տականքներից դուրս եկաւ, իր գեղեցիկ մարմնով նուաճեց ամբողջ Պարիզը, հրէշաւոր, վայրագ ապականութեան քուրմը դարձաւ, որի ոտների մօտ ողջում էին պրինցներ ու կոմսեր, ժողովրդի արիւնից դուրս ծծած միլիօնները։ Միայն մահը կարողացաւ վերջ դնել վաճառվող մարմնի հրէշաւոր իշխանութեան։ Եւ այն ժամանակ, երբ այդ մարմինը զազրելի թարախի ու պալարների մի զանգուած էր դարձել, Պարիզի փողոցները դղրդում էին ամբոխի խելագար աղաղակներից. «Դէպի Բերլին, դէպի Բերլին»։ Այստեղ, մեռելի սենեակում, սօցիալական այս անհաւելի չարիքը, իսկ դրսում գազանային հակումներ, հարեան ազգը ջնջելու, անբաղդացնելու բարբարոսական ծարաւ։

Եւ ինչ ես կարծում, եթէ այդ րոպէին դու, ես կամ մի ուրիշը դուրս գայինք այդ աղաղակների մէջ, բանականութեան, լրջութեան, առողջ լօգիկայի անունով հարցնէինք փողոցից, թէ ինչ է տրել նրան Բերլինը, ինչ օգուտ կը տայ նրան Բերլին գնալը,—կարծող կը լինէր փողոցը մի հատուածը, համաղիկ պատասխան տալ։ Օ՛, մարդկային ազգի կուրութիւն։ Արեւմտեան Եւրոպայի ամենաառաջադէմ, լուսաւորված ազգն անգամ ազատված չէր հնութեան գազանային բարքերից։ Ամբոխին տարեան հաց էին մատուցել, և նա մոռացած ամեն ինչ, ատամներ էր կրճտացնում, ծուատել

տաղտուկը և մարտնչողը, այժմ վախկոտութեան օրինակ է համդիսանում և զղջում է իր աշակերտներ լոյն Թոինջը ու, իրան օգնական ունենալով միայն Սինիցինին, անվեհեր կերպով կատարում է օպերացիան, անօրինակ օպերացիա գիտութեան մէջ և տանում է յաղթանակ, օպերացիան աջող է անցնում։

Այդ րոպէն հոգեկան մեծ հրճուանքի և յաղթանակի րոպէ է Բեյօգերովի, Սինիցինի և նոյն իսկ ծերունի պրօֆէսոր Տրօյնովի համար, որ չլսուած գիտութեան այդ մեծ յաղթանակով, իրան յաղթված է հրապարակում։ Սակայն այդպէս չեն վարվում հակառակորդ բժիշկները. Նրանք ամեն տեսակ մեքենայութիւններ են սարքում վայր ձգելու Բեյօգերովի համբաւը, նսեմացնելու այն պսակը, որ հիւսվում է նրա համար, երբ տարածվում է յանդուգն օպերացիայի լուրը և երբ այդ ամենը անաջող է անցնում, նրանք դիմում են և աւելի տարօրինակ միջոցների, աշխատում են արատաւորել նրա ընտանեկան պատիւը։

Պէտք է ասել, որ Բեյօգերով ամուսնացած է Օլգա Պավլովնայի (տ. Սիրանոյշ) հետ. սա մի ջահել կին է, որը թէև անկեղծօրէն սիրում է իր ամուսնուն, բայց իր կրթութեամբ, աշխարհահայեացքով ամենևին համապատասխան չէ նրան. Նա աշխարհասէր կին է, սիրում է աշխարհային զուարճութիւններ և ձանձրանում է տանը, նեղանում, որ ամուսինը չարունակ զբաղված է գիտութեամբ և ժամանակ չունի նուիրելու իրան։ Նա ընդունում է սեն Բաւրիչեվի (Աղայեան) սիրաշահութիւնները, կատարում է զբօսանքներ նրա ընկերակցութեամբ և դրանով առիթ է տալիս զանազան զրպարտութիւնների, մնալով ինքն անմեղ։ Եւ ահա անզգական փողոցային լրագիրներից մէկում տպվում է մի անանուն պասկվիլ, որը չը նայելով Սինիցինի բոլոր ջանքերին, հասնում է Բեյօգերովի ականջին. Նա կանգնում է, զայրանում և արդար զայրոյթի րոպէին վիրաւորանք հասցնում Բաւրիչեվին։ Եւ նա, մի մարդ, որ մինչև այդ րոպէն իր բոլոր էութեամբ բողոքել էր այնպիսի մի բարբարոս սովորութեան դէմ, ինչպէս մենամարտութիւնն է և քարոզել էր, թէ մենամարտութիւնը ամենևին միջոց չէ վիրաւորված պատիւը վերականգնելու, ստիպված է սեանում իրան ընդունել Բաւրիչեվի մենամարտի հրաւէրը։ Նա մահացու վիրաւորվում է և այն մարդը, որ գիտութեան փայլուն ապագան էր, որ գիտութեան առաջ նոր հորիզոններ բանալու կոչված էր, զոհ է դնում իր նախապաշարմունքին, որի դէմ կռուել էր իր հոգու ամբողջ զօրութեամբ։

Նախապաշարումը, զարհուրելի զրպարտութիւնը կատարում են իրանց հրէշային գործը։ Բայց այդ ամենի մէջ բարձր ի գլուխ փայլում է անվեհեր գիտնականի և ճշմարտութեան համար մարտնչողի վեհ դէմքը։

Բեյօգերովի դերը կատարում էր Գևորգեան, որ այս անգամ գտել էր իր իսկական ամպլուան։ Նա կարողացաւ խոր հմտութեամբ ցոյց տալ վեհ գաղափարներով ոգևորված և գիտական ճշմարտութեան համար տառապող գիտնականի պատկերը և նրա խաղը մեծ գոհացում պատճառեց մեզ։ Այս անգամ շատ լաւ խաղաց և երիտասարդ Ալիխանեան Սինիցինի դերը։ Նա ցոյց տուեց իր խաղով, որ ինքնակատարելագործութեան ետևից է ընկած և մտադիր չէ մի կէտի վրա բևեռված՝ կանգ առնել։

Օլգա Պավլովնայի դերը տիկին Սիրանոյշը, խօսք չը կայ, շատ գեղեցիկ կատարեց, որովհետև նա շատ բարձր է այդ դերից և այդ դերը գեղեցկապէս կը յարմարվէր տիկին Մայսուրեանին, որ կատարում էր Օլգայի քրոջ, Վարվարայի դերը, մինչ այս դերը կարելի էր տալ օր. Խիթարեանին։

Ընդհանրապէս ներկայացումը անցաւ շատ աջող և մեծ բաւարարութիւն պատճառեց հասարակութեան։ Նոյնչափ գոհութիւն պատճառեց և «Հացի ու Ջրի յոյսով» վօդէվիլը, որ ներկայացվեց նոյնպէս այդ երեկոյ և որի մէջ տիկին Մելիքեան ու պ. Աւետեան աւելի քան գեղեցիկ կատարեցին իրանց դերերը, առաջինը աշակերտուհի Սաշինկայի և երկրորդը՝ Գաւառեանի կօմիք դերում։ Աւետեան ցոյց է տալիս, որ կօմիքական դերերում բաւական աչքի ընկնող ույժ կարող է լինել։

Հ. Ա.

ՆԱՄԱԿ ԱՐՄԱՒԻՐԻՑ

Հոկտեմբերի 28-ին

Իմ փոքրիկ նկատողութիւնը, որ զետեղված էր «Մշակի» վերջին համարներից մէկում, մեծ զայրոյթ է պատճառել Արմաւիրի տանուտէր պ. Մուրադովին—և դա շատ հասկանալի է։ Մինչև այժմ ով կը համարձակվէր տանուտէրի գործունէութիւնը քննութեան ենթարկել։ Բայց ժամանակները փոխվել են, մարդիկ առաջադիմել են, ըմբոստացել և իրանց ընտրեալներից որոշ պահանջներ են անում, նրանց գործունէութիւնը մանրակրկիտ քննում են օր ցերեկով, անվախ։ Նրանք պահանջում են, որ ոչ թէ ինքը, ժողովուրդը, լինի իր ընտրեալի, պաշտօնեայի համար, այլ պաշտօնեան ժողովրդի համար։ Նրա ամենօրեայ մտածմունքների առարկան պէտք է լինի—ասում են հիմա—միմիայն ժողովրդի բարօրութիւնը, շահը... բայց առաջ—առաջ ժողովուրդը չէր մտածում։

Այո, պարոններ, դուք մոռացել էք, թէ դուք տանուտէր էք և ուրեմն վարում էք մի պաշտօն, որ ընտրողական հիմքի վրա է դրած։ Տանուտէրը, իբրև ժողովրդից ընտրած մարդ, ամեն օր պատրաստ պէտք է լինի լսել հասարակական խղճի և քննադատութեան խիստ վճիռը։ Ով խուսափում է այդ քննադատութիւնից,—նա արժանի չէ ժողովրդի ընտրեալը լինել։

Ջաւադբէկ Բալուղեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պետերբուրգի գիւղատնտեսների ժողովում մօտ օրերումս կարդացվեց մի զեկուցում Սևծովի կովկասեան ափերի կլիմայի մասին։ Երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստր Երմօլով, որ ներկայ էր զեկուցման, խօսելով այս մասին, ի միջի այլոց, յայտնեց, որ «ռուսական Րիվիէրայի» կլիմայի մասին տարածված լուրերը, թէ նա տենդային է, քիչ հիմունք ունեն և որ այդ կլիման ընդհանրապէս կարող է համարվել առողջարար։

Հինգշաբթի, նոյեմբերի 6-ին, Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը ուղարկեց նահանգապետի պաշտօնակատարին՝ ներքին գործերի մինիստրութեան ներկայացնելու համար՝ մի միջնորդութիւն դումայի կողմից, որով թոյլտուութիւն է խնդրվում 215,000 րուբլի վերցնել ժամանակաւորապէս քաղաքային 3-րորդ փոխառութիւնից՝ Աւճալա կայարանից մինչև Թիֆլիս ջրմուղի երկրորդ խողովակ անցկացնելու և նոր ջրամբարներ կառուցանելու համար։ Միջնորդութեան մէջ քաղաքային վարչութիւնը մատնացոյց է անում այն հանգամանքի վրա, որ Աւճալայի ջրմուղը, իր այժմեան դրութեամբ, բաւարարութիւն չէ տալիս քաղաքի ազգաբնակութեան պահանջներին և որ երկրորդ խողովակի շինելուց յետոյ՝ քաղաքը կարող է ստանալ մէկ միլիոն վեդրօ ջուր։ Սրա հետ միասին կաւելանայ և քաղաքի եկամուտը, որովհետև ջրի աւելացած քանակութիւնը կը տայ տարեկան աւելի քան 100,000 րուբլի զուտ արդիւնք և այս արդիւնքը հնարաւորութիւն կը տայ քաղաքին հետզհետէ հանգցնել ժամանակաւորապէս վերցրած գումարը։ Ինչ վերաբերում է քաղաքային սպանդանոցի շինութեան, նա կը տևէ մի քանի տարի և այս փոխառութիւնը չի խանգարի նրա շինութեան։

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ թոյլ է տուած աւելացնելու ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան բիւջէտը, սկսած առաջիկայ 1904 թւականից, 5 միլիօն րուբլով, խնդրված 8 միլիօնի փոխարէն։

Չորեքշաբթի, նոյեմբերի 5-ին, Վերայի աղիւսի մի գործարանից, որ պատկանում է բանտին, փախաւ կալանաւոր Բէյքօվլուղ Խօր-օղլի, որ մարդասպանութեան համար դատապարտված էր մի քանի տարվայ բանտարկութեան։

Պօստ-հեռագրատների գլխաւոր վարչութիւնը մտադրութիւն ունի առաջիկայ տարվանից նշանաւոր չափով ընդարձակել հեռագրական և հեռախօսային գծերը. այս նպատակով նա եկող տարվայ իր բիւջէտի մէջ մտցրել է 2 միլիօն րուբլու ծախք։

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Հոկտեմբերի 15-ից մինչև 22-ը քաղաքումս Գարաքեսեան հայոց նախկին դպրոցի դահլիճում կատարվեց նորակոչ զինուորների վիճակահանութիւնը։ Վիճակահանութեան էին հրաւիրված Ախալցխայից 184 հոգի, իսկ գաւառից 147 հոգի, որոնցից իսկական զինուորներ նշանակվեցին քաղաքից 53 հոգի, իսկ գիւղերից 47, ընդամենը 100 զինուոր։

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Տարօրինակ աշուն է մեզանում այս տարի։ Դեռ ձիւն չը կայ. գիւղացիք և անասունները անելանելի դրութեան են մատնված։ Խիստ թանգութիւն է տիրում քաղաքումս. նաւթի պուդը բարձրացաւ 2 ր. 40 կ., ածուխինը 70 կ., փայտի սաժէնը $1\frac{1}{2}$ արշին երկարութեամբ 30 րուբլի։ Մինչև օրս Շուշին չէ յիշում այսպիսի սարսափելի գներ»։

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Ուրբաթ, հոկտեմբերի 31-ին, ցերեկվայ ժամը 2-ին, քաղաքումս պատահեց մի սոսկալի հրդեհ։ Ամբողջապէս այրվեց Մանուկ Մովսիսեանի աղօրեաց գործարանը իր մէջ պարունակած բոլոր պատրաստի տախտակներով, փայտերով և որ գլխաւորն է՝ այրվեց կարող չոգեմեքենան։ Մինչև որ զանգակների ձայնը գուժեց հրդեհ և մարդիկ հաւաքվեցին, գործարանը ամբող-

---

էր ուզում։ Իսկ ճոխ պալատների մէջ ապրող իշխանուհիները հաճութեամբ շփում էին իրանց ձեռքերը. 14 տարեկան Լուին իր հայրենիքից կայսերական գահ կը ստանար...

Մի րոպէ անցնենք միւս կողմին։ Վաավել էր, ի հարկէ, և գերմանական հայրենասիրութիւնը։ Այստեղ էլ նոյն չափազանցութիւնները, այստեղ էլ նոյն արեան պաշտամունքը։ Պահանջում էին ոչինչ չը խնայել, պահանջում էին քար քարի վրա չը թողնել Ֆրանսիայի սահմաններում։ Գերմանական անգթութիւնը աւելի ահռելի էր, քան ֆրանսիական թեթևսոլիկ չօվինիզմը։ Ֆրանսիացին իր փողոցներում կոկորդ էր պատռում, բայց գերմանական սահմանն անցնել չը կարողացաւ. մինչդեռ գերմանացին մի ամսվայ մէջ ոչնչացրեց ֆրանսիական համարեա ամբողջ բանակը։ Ի՜նչ փայլուն, ապշեցուցիչ յաղթութիւններ էին յաջորդում իրար. բայց գերմանացին չը կշտացաւ, բաւական չը համարեց դափնիները։ Ֆրանսիան պառակված, սարսափած էր անասելի չափով։ Նապոլէօնը մէջտեղից վերացաւ, նրա փոքրիկ Լուին այլ ևս գահ չունէր Ֆրանսիայում և մօր հետ փախաւ Անգլիա։ Ի՞նչն էր պակասում զինուորական փառքի համար։ Ոչինչ։ Դեռ Ֆրանսիան այլ ևս մի չիւղ չունէր՝ յաղթողի դափնիների վրա աւելացնելու։ Սեդանից յետոյ նա տարածված էր Գերմանիայի ոտների տակ անպաշտպան, արիւնաքամ, ցեխոտ ու ամօթով ծածկված։ Բայց Գերմանիան կանգ չառաւ, յետ չը դարձաւ դէպի իր տունը, այլ առաջ գնաց իր կրունկներով դիակը կոխոտելու, ընկածի կուրծքը սուինով պատռելու, նրա կայքը կողոպտելու համար...

Բարբարոսութիւն, որ չէ խնայում ընկածին, որ հաճութեամբ շարունակում է մերկ սուրը շողացնել արիւնոտ դիակի վրա։ Հին-հին դարերի, երկաթի դարերի գործ։ Բայց այդ դարերը միթէ չէին անցել վաղուց, միթէ մարդկութիւնը դեռ անշարժ կանգնած էր այնտեղ, ուր Լէնկթեմուրները, Ատտիլաները, Չինգիզխաններն էին իրականութիւն կազմում։ Ես չասեմ, բարեկամ, թէ զինուորական դասակարգն էր այդ արիւնոտ ոճիրը կատարում։ Զինուորական դասակարգին ծափահարում էր ամբողջ Գերմանիան։

Երբ այսպիսի հակասողութիւններով վարակվում է ամբոխը, երբ արեան հոտից պարում ու ցանկոտում է փողոցը, մենք ասում ենք, որ մարդկութիւնը դեռ այնքան դժբաղդ չէ, որովհետև նա անկիրթ է կամ վատ է կրթված, մարդկայնութեան բարձր գաղափարները դեռ մատչելի չեն մասսաներին։ Բայց ինչ ասենք, երբ ամբոխի մէջ տեսնում ենք և մեծ խելքեր, հասարակութեան առաջաւոր անդամներ։ Օ՜, այն ժամանակ պիտի ասենք, որ մարդկութեան անբաղդութիւնը կատարեալ է...

Գերմանական լաւ մարդկանց մեծ մասը այդպիսի յուսահատական վկայութիւն տուեց։ Համալսարանների պրօֆէսօրներ, գիտութեան, մարդասէր ուսմունքների ներկայացուցիչներ ոչ միայն ձայն չը բարձրացրին յանուն մարդասիրութեան, յանուն քաղաքակրթութեան, ազգերի եղբայրութեան, այլ և գոնէ չը լռեցին։ Ընդհակառակն, պրուսական զօրանոցի կողմնակից հանդիսացան հրապարակով և երկրպագեցին այն ույժին, որ Ֆրանսիայում յանցանք էր հրապարակել հայրենիքի պաշտպանութիւնը և հրացանի էր բռնում զէնք կրող ֆրանսիացուն, անխնայ տուգանքներ էր առնում գիւղերից ու քաղաքներից։

Այդ գիտնականների շարքում էր և Մոմզէնը։ Նա հրապարակով քարոզում էր ատելութիւն ֆրանսիացիների դէմ։ Նա մի նամակով դիմեց իտալացիներին և համոզում էր, որ նրանք չօգնեն Ֆրանսիային, որովհետև պէտք է ջնջել Ֆրանսիան, պէտք է քանդել Պարիզը, որի գրականութիւնը նոյնպէս կեղտոտ է, ինչպէս Սէնի ջրերը։ Խեղճ Ֆրանսիա։ Երկրորդ կայսրութեան արատները նրան գցել էին խորխորատի մէջ։ Նա խոստովանում էր իր յանցանքը, նա դէն էր շպրտել 18 տարի իր վրա ծանրացած բանապետական կամայականութիւնը և կարծում էր թէ իրան կը խղճան, կարծում էր թէ Եւրոպան թոյլ չի տայ, որ պրուսական զօրանոցը աշխարհի երեսից ջնջէ այն երկիրը, որ այնքան արիւն է թափել ազատութեան, եղբայրութեան, հաւասարութեան համար, որ աշխարհին տուել է մեծ, անմահ սկզբունքներ։ Նա մինչև անգամ դիմեց յաղթողին։ Վիկտոր Հիւգօն խնդրում էր գերմանացիներին թողնել աւերիչ պատերազմը, որ սկսված է Նապօլէօնի դէմ և որ Նապօլէօնի անկումից յետոյ հանդիսանում է լոկ բարբարոսութիւն, լոկ քաղաքակրթութեան ոտնահարութիւն։

Բայց ոչ ոք չէր լսում յաղթվածին, ընկածին։ Եւ ով պիտի լսէր։ Ահա գերմանական զօրքերը շրջապատել են Պարիզը։ Պաշարումը առնում է շաբաթներ, ամիսներ։ Պէտք է ռմբակոծել Պարիզը, բայց կարելի է ռումբերով քարուքանդ անել համաշխարհային քաղաքը, ուր մարդու հանճարի այնքան հրաշքներ կան։ Նոյն իսկ պրուսական բանակի գլխաւորները քաշվում են այդպիսի գործից, նոյն իսկ նրանք չեն ուզում այրել, մոխիր դարձնել Պարիզը։ Տեսնելով որ զինուորականները խնայում են, որ պատերազմի բոլոր անգթութիւնները չեն գործադրվում, Գերմանիայում կազմվում են հանրագրեր, որոնցով պահանջում են ռմբակոծել Պարիզը։ Պահանջողներից մէկը դարձեալ Մոմզէնն է։ Նա ասում է որ պէտք է ոչնչացնել ժամանակակից Բաբելոնը։

Գտիր, խնդրեմ, թէ կարող ես, Բիսմարկի քարտուղար Մօրից Բուշի առատ հեղինակութիւնը, որի անունն է «Ժամանակակից Բաբելոնի պատիժը կամ պրուսացիները Պարիզի առաջ». երկու հատոր աշխատութիւն է, որ Բուշը գրել է իր տիրոջը փառաբանելու համար։ Երկաթէ կանցլերի անխղճութեան, ամբարտաւանութեան այնքան օրինակներ կը գտնես այդ գրքի մէջ, որ գլուխդ շուռ կը գայ։ Կարդա այդ բոլորը և խոստովանիր՝ կայ մեծ տարբերութիւն այն Բիսմարկի մէջ, որ շատ ցաւում էր թէ գերմանացիները ֆրանսիացիներին կոտորելու փոխարէն գերի են վերցնում և այն գիտնական պրօֆէսօրների, մարդկային մտքի պարծանքների մէջ, որոնք պահանջում էին անպատճառ ռմբակոծել Պարիզը, այրել քաղաքը, կոտորել կանանց և երեխաներին, հրդեհել հասարակական հիմնարկութիւնները, գրադարանները, մուզէօնները...

Ասում են թէ պատերազմը գազանացնում է մարդկանց, պէտք է ներողամիտ լինել։ Ոչ, դա ողորմելի պատճառաբանութիւն է։ Մարդկային հոգին պիտի իր վեհութեան սահմանից չիջնէ ոչ մի դէպքում, թէ աջողութիւնների, թէ անաջողութիւնների մէջ։ Եթէ յաղթողը չէ ուզում իմանալ, որ իր ձեռքով յաղթված մարդ է՝ մարդկային իրաւունքներով և արժանաւորութիւններով, նա, ուրեմն, խղճալի է, չը նայած որ հոյակապ յաղթող է։ Ի՞նչն է հիացնում աշխարհը։ Գազան ույժը։ Անգթութիւնը։ Ցոյց տուր պատմութեան մէջ մի դէպք, երբ դրանք հիացմունք պատճառած լինեն մարդկութեան, երախտագիտութիւն ծնեցրած լինեն։ Հիացնողը մարդկայնութիւնն է և պիտի լինի միմիայն նա, եթէ արտայայտվի նոյն իսկ մի Ալփ-Ասլանի մէջ։

Եւ յաղթողների այս լկտի հպարտութիւնը, այս մարդու անձնապաստանութիւնը իր իսկական արժէքը կը ստանայ, եթէ նրա մօտ դնենք յաղթվածի, սրի տակ ընկածի հոգին։

Ես ուզում եմ, որ դու այդ պատկերն էլ ունենաս աչքիդ առաջ։ Ֆրանսիան էլ ունէր այդ դժբախտութեան տարում երևելի մտածողներ, գիտնականներ, գրչով ու տաղանդով հռչակված մարդիկ, անկեղծ, փայլուն հայրենասէրներ։ Ինչպէս էին նրանք, ինչ էին մտածում, ինչ էին անում։

Թոյլ տուր ինձ այս հարցերին նուիրել իմ հետևեալ նամակը։

Լէօ

ջաղկա փայտից շինված լինելով, արդէն կրակը լափել էր։ Եկաւ ղօղը, բերին քաղաքի անդրջիննողեղեան հրշէջ մեքենան, բայց ոչ մի հնար չեղաւ կրակը հանգցնելու։ Սկսեցին շրջակայ փայտերը հեռացնելով կրակը կեղղեցնել, ինչպէս լսեցինք, գործարանը ոչ մի ընկերութեան մէջ էլ ապահովագրված չէ։ Վնասը շատ մեծ է։ մինչև 10,000 րուբլի են հաշւում։ Հրդեհը առաջացել էր շոգեմեքենայի մօտ գտնվող փայտեայ պատի անակընկալ բռնկվելուց։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

Չինական մամուլի կարծիքը. Մանջուրական հարցը, ինչպէս հաղորդում է «С.-Пет. Вѣд.» լրագիրը, չինական մամուլում էլ խօսակցութեան նիւթ է դարձել։ Մի քանի թերթերի կարծիքով այդ հարցը չափազանց լաւ բնորոշված է չինական մի մանդարինի [illegible] նամակում։

—Զարմանալի է, ասում է այդ նամակի հեղինակ չինացին, որ Ռուսաստանը այդպէս խաղացնում է թէ մեր կառավարութեանը և թէ միւս պետութիւններին։ Հիւսիսային մայրաքաղաքը լրջօրէն պատմում է միւս պետութիւնների մայրաքաղաքներին, թէ նա մտադրութիւն չունի սեփականացնել Մանջուրիան, թէ պատահական բամբասանքներ են այն լուրերը, թէ Սիբիրից մեծ քանակութեամբ զօրք է ուղարկվում Մանջուրիա, թէ ռուսները, հակառակ մանջուրական դաշնագրի, գրաւել են բոլոր ռազմական կէտերը և այլն և այլն։ Այդպէս քնքուշութեամբ երգում են ռուսաց արտաքին գործերի ատենապետները՝ օտարերկրեայ ներկայացուցիչների երկիւղն ու կասկածանքը փարատելու համար։ Բայց այդ մի և նոյն ժամանակ նրանք կատաղած վագրի նման յարձակվում են Դրակոնի փոքրիկ և դողդողացող ներկայացուցչի վրա ռուսական մայրաքաղաքում և ասպատում են նրան. «Եթէ Չինաստանը յօժարութեամբ չը ստորագրէ նոր դաշնագրութեան առանձին կէտերը—որով իրականապէս ընդմիշտ Ռուսաստանին է թողնում Մանջուրիան—այն ժամանակ Ռուսաստանը ինքը կը վերցնէ թէ Մանջուրիան և թէ Մոնղոլիան և չինական Թուրքեստանը։ Ուրիշ խօսքով ասած՝ եթէ Չինաստանը հրաժարվի դաշնագիրը ստորագրելուց, այն ժամանակ կը կորցնէ նաև Մոնղոլիան ու Կաշգարը։ Ահա հէնց այդ պատճառով մեծ խորհրդի խաբված և թուլամիտ մինիստր Շղիւն-Ցզի-Հաճն, պրինցը և արտաքին գործերի մինիստրութիւնը՝ «Վայվուբուն» պատրաստ են հրաժարվել Մանջուրիայից, որպէսզի չը կորցնեն Մոնղոլիան և չինական Թուրքեստանը։ Բայց ի հարկէ այդ միայն ժամանակաւորապէս, մինչև որ Ռուսաստանը, Մանջուրիայում հաստատվելով, հարկաւոր համարէ ռուսացնել մանջուրական առնի այդ տիրապետութիւնները...»

ԻՆՉ Է ԿԱՏԱՐՎՈՒՄ ՄԱԿԵԴՈՆԻԱՅՈՒՄ

Թիւրքիայի պատասխանը. Մեր ընթերցողներին արդէն յայտնի է, որ Թիւրք կառավարութիւնը դրծէլ բացասական պատասխան է տուել ռուս-աւստրիական վերջին յայտագրին մակեդոնական բարենորոգումների վերաբերմամբ, անիրագործելի համարելով նրա երկու գլխաւոր կէտերը։ Այդ քայլը բաւական համարձակ և անսպասելի էր, ուստի և միանգամից Բօսֆօրի շուրջը գրւեց մի առանձին հետաքրքրութիւն։ Եւրոպական թերթերը դեռ շարունակում են գրել այդ մասին, դեռ ամբողջ էջեր լցնում են նորանոր բացատրութիւններով և փաստերով։

Այդ բոլ պատճառով աւելորդ չի լինի ծանօթանալ Թիւրքական պատասխանի հետ, որ ամբողջովին տպած է բերված «Times» լրագրի մէջ։

—Օսմանեան կառավարութիւնը, ասված է այդ պատասխանում, յայտնում է, որ ստացել է ռուսական և աւստրօ-ունգարական դեսպանների բարեկամական առաջարկութիւնները։ Զը նայելով գրգռիչ մարդկանց խռովարար գործունէութեանը, յեղափոխական հրոսակախմբերի արգելքներին և կառավարութեան ձեռք առած ռազմական պատրաստութիւններին, երկու պետութիւնների բարեկամական խորհրդով բարենորոգումները բաւականաչափ առաջ են գնացել...

Դրանից յետոյ Թիւրքական յայտագիրը մի առ մի յիշում է, թէ որքան բարիքներ (sic) են կատարված Մակեդոնիայում, թէ ինչպիսի բարեկամական յարաբերութիւն գոյութիւն ունի եւրոպական հիւպատոսների և Հիլմի փաշայի միջև, թէ սուլթան Համիդը որպիսի առատաձեռնութեամբ նուէրներ է արել մակեդոնացիներին օգնելու համար և այլն և այլն։

—Ինչ ինչ վերաբերում է երկիրը ազգութիւնների համեմատ բաժանելուն, եզրակացնում է յայտագիրը, դրա համար բաւական են արդէն իրագործված բարենորոգումները։ Նոյնը կարելի է ասել դատաստանական հիմնարկութիւնների վերակազմութեան մասին։ Թիւրքիայի կարծիքով եղած օրէնքները միանգամայն բաւարարութիւն կարող են տալ ամենախիստ պահանջներին...

Այդպէս ուրեմն Թիւրքական պատասխանի համեմատ Մակեդոնիայում անվերջ բարիքներ են կատարվել և դեռ կատարվում են։ Մակեդոնիան դրախտ է և բոլորովին կարիք չունի ոչ եւրոպական վերահսկողութեան և ոչ էլ հիմնական վերակազմութեան—այդ է ասում Թիւրքիան։

Սակայն Ռուսաստանի ու Աւստրիայի ներկայացուցիչները հաւատ չեն ընծայել «Դրախտ Մակեդոնիային» և նորից կրկնել են իրանց պահանջները։

Հետևանքը դեռ անյայտ է։

—

Մահմեդականները հանգիստ են. «Новое Время» լրագրի առելով Կ. Պօլսից ստացված տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս, որ ճիշդ չէ այն անհատեղծ լուրը, թէ մահմեդական ազգաբնակութիւնը չափազանց գրգռված է ռուս-աւստրիական առաջարկութիւնների առիթով։

—Եթէ տեղ-տեղ որոշ գրգռմունք նկատվում է, ասում է ռուս-լրագիրը, դա խռովարար ագիտացիայի հետևանք է։ Իսկ ընդհանրապէս մահմեդականները հանգիստ են...

—

Սերբերն օգնում են մակեդոնացիներին. Մակեդոնական թշուառ ժողովրդի վրա ծանրացած լուծը կարեկցութիւն է առաջացրել ամենքի կողմից։ Անտուն, անօթեան, մերկ ու քաղցած մակեդոնացիներին օգնում են ով ինչով և ինչպէս որ կարող է։ Այդ տեսակէտից վերջին ժամանակներս առանձնապէս աչքի է ընկնում սերբ ժողովուրդը։ Սերբիայի զանազան կողմերում կազմակերպված են առանձին մասնաժողովներ նպաստներ հանգանակելու համար։ Բէլգրադի կենտրոնական կոմիտէտը այդ մասին մի արտաքոյ կոչ է ուղղել ամբողջ սերբ ժողովրդի անունով։

—Օգնեցէք ազատութեան համար նահատակվող ժողովրդին, օգնեցէք ձեր հարեան ու ցեղակից մակեդոնացիներին—այդ է ասում կոչը։

Եւ, լրագրական տեղեկութիւններին նայելով, սերբերը անտարբերանք չեն թողնում այդպիսի կոչերը։

—

Սերբիայի բողոքը. Թիւրք զինուորների կատարած վերջին անկարգութիւններն ու գազանութիւնները արդէն քաղաքական բողոքի նիւթ են դարձել։ Սերբիան է բողոքի ձայն բարձրացնողը։

—Սերբիական դեսպան Նովակովիչը, ասում է «Нов. Вр.», առաջարկութիւն արեց Բ. Դրան Նովիբազարի սանջակում Թիւրքական զօրքի ձեռքով կատարած բռնութիւնների առիթով։ Պատրուակը եղել է «կոմիթաջիների» որոնելը, թէև այդ կողմերում յեղափոխականներ չը կան»։

Սակայն Թիւրքիայի համար ինչ փոյթ այդպիսի բողոքները. նա վաղուց վարժվել է դրանց պատասխանելուն։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Այն դիմումները, որ արել են ռուսական և աւստրիական դեսպանները Բ. Դրան, կազմված են հետևեալ կերպով.—Պետութիւնները խուսափում են քննելուց Թիւրքական պատասխան—յայտագիրը և ուղղակի պահանջում են ամբողջովին ընդունել ռեֆօրմների առաջարկված ծրագիրը։ Դեսպանները, ուղիղ է, յայտնում են, որ իրանց պահանջները ժամանակաւոր բնաւորութիւն ունեն, բայց համարում են, որ նրանց ընդունելը անպայման կարեւոր է։ Համաձայն պետութիւնների ծրագրի՝ նոր ռեֆօրմներով կազմակերպած դրութիւնը պէտք է տևէ երկու տարի, սակայն պետութիւնները պահանջում են, որ ռեֆօրմները մտցնեն իսկոյն, առանց յետաձգելու։ Դեսպանների դիմումների մէջ, այսուամենայնիւ, ժամանակամիջոց չէ նշանակված ռեֆօրմները մտցնելու համար։

—Դիմադրական կուսակցութիւնը աւստրո-ունգարական պառլամենտում որոշել է դիմել օբստրուկցիայի՝ ունգարական նոր մինիստր-նախագահ Տիսսայի քաղաքականութեան դէմ մաքառելու համար։ Իսկապէս օբստրուկցիան արդէն սկսված էր նոյեմբերի 30-ի նիստում, երբ Տիսսան առաջարկեց ընդհատել վիճաբանութիւնները կառավարութեան ծրագրի մասին և հետևեալ օրն անցնել նորակոչ զինուորների թւին վերաբերեալ հարցին։ Դիմադրական կուսակցութիւնը որոշեց թոյլ չը տալ վերջացնելու վիճաբանութիւնները. և յիրաւի, նրանք տևեցին մինչև գիշերվայ ժամի 2-ը։ Կառավարութեան կողմնակիցները դիմացան անվերջ ձգձգվող վիճաբանութիւններին և վերջ ի վերջոյ յաղթող դուրս եկան։ Աղմկայոյզ տեսարաններ տեղի չունեցան, ընդհակառակը նիստը ընթանում էր այսպիսի դէպքերում անսովոր հանդարտութեամբ։

—Հռոմի պապը, իտալական լրագիրների ասելով, տեղեկութիւն առեց իտալական թագաւորին, որ քաղաքական ճառը կենտրոնիայում արտասանվեց լոկ իբրև ձևականութիւն և թէ ինքը, պապը, պատրաստ է հաշտութեան, եթէ կը համոզվի, որ իտալական երիտասարդութեան կրթութիւնը առնված է դահի և եկեղեցու թշնամիների ձեռքից։ Այսպիսով պապը առաջարկում է իտալական կառավարութեան մի դաշնակցութիւն կազմել այն նոր սկզբունքների դէմ, որոնք, կաթոլիկ կղերի կարծիքով միայն անբարոյականացնում են երիտասարդութիւնը։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

6 նոյեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Բիւլլեթէն Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորովնայի առողջական դրութեան մասին։ «Նոյեմբերի 6-ին, Նորին Մեծութիւնը գիշերը քնած էր ընդմիջումներով։ Առաւօտեան տաքութիւնը 87,2 էր. զարկերակը 72։ Հիւանդային պրօցէսը ականջի մէջ տարածվում է։»

ՊԵԿԻՆ. Գեներալ Վօգակ ժամանեց այստեղ մանջուրական երեք նահանգների ռուսական կոմիսարների հետ միասին Լէսարի հետ խորհրդակցելու համար։

ՏՕԿԻՕ. Եօգամպօ բռնելու մասին ամերիկական պահանջը այստեղ լաւ տպաւորութիւն գործեց, որովհետև դրա մէջ տեսնում են Միացեալ-Նահանգների գործունէութեան նշան բաց դռների անգլօ-ճապօնական քաղաքականութեան օգտին։

ՎԻՆԶՕՐ. Էդուարդ թագաւորը և իտալական թագաւորը այսօր որսում էին Վինձօրեան անտառում։ Երեկոյեան կայացաւ հանդիսաւոր ճաշ։

ՏԵԱՆՑԶԻՆ. Չինական բոլոր պահակակէտերը Մեծ պատի մէջ եղած անցքերում, Ցզին-Նինի և Մանջուրիայի ու Կոլդանի միջև, փոխարինված են ռուսներով։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ. Պետական դեպարտամենտը ծանուցում ստացաւ Կաուկի և Անտիօկիօի դեպարտամենտներից, որ ցանկանում են անջատվել Կօլումբիական հանրապետութեան կազմից և միանալ նոր Պանամայի հետ։—Պետական քարտուղար Հէյ և պանամեան կառավարութեան դեսպանը այսօր ստորագրեցին պանամեան ջրանցքը կառուցանելու վերաբերեալ դաշնագիրը։ Վաւերացումը կատարվում է երկու շաբաթվայ ժամանակամիջոցում։ Միացեալ-Նահանգները, համաձայն դաշնագրի, ստանում են գերագոյն իրաւունքներ ջրանցքի գրաւած ամբողջ շերտի վերաբերմամբ։

ՔԻՇԻՆԵՎ. Այսօր Օդէսայի դատաստանական պալատը դատակարգային ներկայացուցիչներով սկսեց ներկայ տարվայ ապրիլի 6-ին և 7-ին Քիշնեւում տեղի ունեցած հակահրէական անկարգութիւնների գործի քննութիւնը։ Մեղադրվում են 36 քրիստոնեաներ և մէկ պարսկահպատակ. դրանցից 11 հոգի բանտարկված են։ Կանչված են երեք էկսպերտներ և 566 վկաներ։ Նախագահում է Դաւիդով. պաշտպանում են երդուեալ հաւատարմատարներ, որոնց թւում և Շմակով. քաղաքացիական պահանջատէրերի ներկայացուցիչներից հրէաների կողմից կան 13 եկւոր երդուեալ հաւատարմատարներ, որոնց թւում և Կարաբչևսկին։

ՎԱՐՇԱՎԱ. Թագաւոր Կայսրը Ամենաողորմածաբար շնորհեց Վարշավայի բարեգործական ընկերութեանը 100,000 րուբլի։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՈՍԼԱՎ. Քաղաքի կենտրոնում տեղի ունեցաւ էլէկտրական տրամվայի վագոնների ընդհարումն։ Երկու վագոն ջարդվեցին. այլանդակված են երկու վագօնատարներ և երկու պասաժիրներ։

ՆԻՒ-ԵՕՐՔ. Գէյի և Պանամեան հանրապետութեան միջև կապված դաշնագրի մէջ որոշված է, որ Պանամեան զիջում է Միացեալ-Նահանգներին յաւիտենականապէս մի հող, որ կը պահանջվի ջրանցքի կառուցման, շահագործութեան և պաշտպանութեան համար, որպիսին կարող է անհրաժեշտ համարվել այդ ձեռնարկութեան համար։ Միացեալ-Նահանգները ստանում են գերագոյն իրաւունքներ 10-ից մինչև 12 անգլիական մղոն լայնութիւն ունեցող շերտի վրա ջրանցքի երկու կողմերում։ Պանաման ստանում է վարձատրութիւն 10 միլիօն դօլլար։ Ջրանցքը չէզոք է համարվում և բաց բոլոր ազգերի համար հաւասար պայմաններով։

ԼՕՆԴՕՆ. Իտալական թագաւորը և թագուհին Վինձօրից ճանապարհ ընկան Լօնդօն, ուր ժամանեցին 11 ժամին։ Կայարանից գնացին իտալական դեսպանատունը և ապա այցելեցին Հիլդհօլ, ուր դիմաւորեց նրանց լօրդ-մէրը։ Ապա տեղի ունեցած հանդիսաւոր ճաշի ժամանակ լօրդ-մէրը խմեց թագաւորի և թագուհու կենացը։ Թագաւորը պատասխանեց, խմելով լօրդ-մէրի և Լօնդօնի ներկայացուցիչների կենացները։

7 նոյեմբերի

ԳԱԳՐԻ. Ներկայութեամբ պրինցուհի Եւգենիա Մաքսիմիլիանովնայի, պրինց Ալէքսանդր Պետրովիչ Օլդենբուրգեանների և բազմաթիւ եկւոր տեղական բնակիչների կայացաւ պրինց Պետր Գէօրգիեվիչ Օլդենբուրգսկու ապարանքի Գագրիի բաժանմունքի նորակառոյց շինութեան օրհնութիւնը. մտադրութիւն կայ բանալ տարրական դպրոց, իգական գիմնազիա և բէալական դպրոց. յայտարարված է թոյլտւութիւն՝ ընդունել պայմանաժամով զանազան դպրոցներից այնպիսի երեխաներին, որոնք կարօտութիւն ունեն մնալու հարաւային կլիմայում։

ՎԱՐՇԱՎԱ. Հէսսէնեան պրինցուհու մարմինը սկէրնէվիցեան պալատից Կայսերական գնացքը փոխադրելու ժամանակ դագաղը տանում էին Թագաւոր Կայսրը, հէսսէնեան մեծ դուքսը, Մեծ Իշխան Սերգէի Ալէքսանդրովիչը և [illegible] անձինք. դագաղի ետևից գնում էր Մեծ Իշխանուհի Ելիզաւետա Ֆէօդորովնան։ Կայարանը հասնելուց յետոյ դագաղը մտցրին վագօնը, ուր բարեհաճեց մտնել Թագաւոր Կայսրը Բարձրագոյն Անձանց հետ միասին։ Երբ պատւոյ պահակը աղօթքը կարդաց, Թագաւոր Կայսրը բարեհաճեց դուրս գալ վագօնից և գնացքը հեռացաւ «Коль славенъ»-ի հանդիսաւոր հնչիւնների ուղեկցութեամբ և թնդանօթաձգութեան ու հրացանաձգութեան ժամանակ։

ՄԱՍԿԱՏ. Լօրդ Կէրզօն ժամանեց հնդկական «Գարդինգ» ծովային նաւով բրիտանական չորս պատերազմական նաւերի ուղեկցութեամբ։ Սուլթանը այցելեց լօրդին «Գարդինգի» վրա։ Փոխարքան փոխ-այցելութիւն տալեց և բրիտանական հիւպատոսարանի մէջ ընդունեց բրիտանա-հնդկական հպատակների պատգամաւորութիւնը, որ մատուցել էր ուղերձ, որի մէջ մատնացոյց է անվում փոխարքայի այցելութեան մեծ նշանակութեան վրա և գոհունակութիւն է յայտնվում տեղական այն առաւելութիւնների և իրաւունքների առիթով, որ վայելում են բրիտանա-հնդկական առևտրականները Մասկատում. և ցաւակցութիւն է յայտնվում, որ շնորհիւ տեղական ցեղերի միմեանց հետ ունեցած թշնամութեան և յուզմունքների, վտանգի են ենթարկվում ծովափնեայ քաղաքների բնակիչների անվտանգութիւնը և կեանքը։ Պատասխանելով, Կէրզօն շեշտեց բրիտանական առևտրի անվիճելի գերակշռութիւնը այդ տեղում և մատնացոյց արեց որ բրիտանական կառավարութիւնը չէ խառնվում տեղացիների ներքին երկպառակութիւնների մէջ։ Եթէ անգլիական հպատակների կեանքին և գոյքին վտանգ կը սպառնայ, այն ժամանակ կառավարութիւնը անմիջապէս կը պաշտպանէ նրանց շահերը, յոյս դնելով սուլթանի օրինական աջակցութեան վրա։

ՍՕՖԻԱ. Հեռագիրը Կ. Պօլսից հաղորդում է, որ Բ. Դրան ստացած տեղեկութիւնների համեմատ, Բուլղարիայում դիմում են [illegible] փախստականների վերաբերմամբ, որպէսզի արգելեն նրանց Թիւրքիա վերադառնալ։ Իրանց կողմից փախստականները նորից յայտնում են, որ տրամադիր են վերադառնալ իրանց բնակավայրերը եւրոպական կօնտրօլի երաշխաւորութեան և ընդհանուր ներման պայմանով։

ՍՕՖԻԱ. Ազգային ժողովը զբաղված է պատգամաւորական լիազօրութիւնները ստուգելով։ Ջեռնհաւս շրջանները հաստատում են, որ մակեդոնական փախստականները չեն ցանկանում հայրենիք վերադառնալ, վախենալով բռնութիւններից Թիւրքերի կողմից և սովից, և ոչ թէ որ և է արգելքի պատճառով։

ԴԱՐՄՇՏԱԴՏ. Արտակարգ գնացքը հասնելուց յետոյ կայսրը Հէսսէնեան Ելիսաւետա պրինցեսու թաղումը Ռօզէնգէօի դամբարանում։ Դագաղի առաջից գնում էին հէսսէնեան մեծ դուքսը, պրուսական պրինց Էյտէլ-Ֆրիդրիխը որպէս գերմանական կայսրի ներկայացուցիչ, Մեծ Իշխան Սերգէյ Ալէքսանդրովիչ Մեծ Իշխանուհի Ելիսաւետա Ֆէօդօրօվնայի հետ, պրուսական Հէնրիխ պրինցը իր ամուսնով, հէսսէնեան նախկին մեծ դքսուհին և ուրիշները։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ. Պատգամաւորների ժողովը ընդունեց առաջարկութիւնը՝ Անգլիայից ներմուծվող ապրանքներին առաւելութիւններ տալու վերաբերմամբ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Պարիզի ռուսաց դեսպան իշխան Ուրուսօվին հրամայված է դեսպան լինել Իտալիայի թագաւորի մօտ։ Հռոմի ռուսական դեսպան Նէլիդօվին հրամայված է Պարիզի դեսպան լինել։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԽԱՉԱՏ ՄԻՐ-ՔՕ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Վերադարձել է հանքային ջրերից և վերսկսել է հիւանդների ընդունելութիւնը։ Գանովսկայա փող., № 20, տ. Թամամշեվի (Гановск. ул., д. Тамамшева, № 26).

Առաւօտեան 9—$10^1/_2$ ժամը
Երեկոյեան 5— 7 ժ.

ԱԿՆԱԲՈՅԺ

Յ. ՏԷՐ-ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Ընդունելութիւնը ամեն օր
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 6

Մադաթեան փ. Արավետյանցի տ. № 11 Ալէքսանդրեան այգու դիմաց։ 23—25

Իմ աշխատութեամբ լոյս են տեսել հետևեալ

ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ

Աշակերտաց համար.

1. Դասատետր կրօնի	ա. տարի	. —	25
2. » »	բ. »	. —	20
3. » »	գ. »	. —	30
4. Հին-ուխտ	դ. »	. —	35
5. Նոր-ուխտ	ե. »	. —	40
6. Գործք առաքելոց	զ. »	. —	40

Ուսուցչաց համար.

7. Ուղեցոյց կրօնի—Հին-ուխտի (սպառ.)	—	—
8. » » —Նոր-ուխտի	. 2—	5
9. Ուսումն քրիստոնէական կրօնի Դ. հ.	1—	50
10. » » » Ե. »	—	50

Ինձ դիմողներն առնում են 1. 6 տարիների համար 25%. 2, 3, 4, 5 տարիների համար 20%, իսկ 7, 8, 9, 10 տարիների համար 35% զեղչ։

Կարելի է դիմել—1) ինձ (Коммерческое училище), 2) Центральная книжная торговля и 3) Книжный магазинъ „Гуттенбергъ".
34—100 Սահակ քահ. Սահակեանց

ԵՐԴՈՒԵԱԼ ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՏԱՐ

ՏԻԳՐԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

տեղափոխվել է

Սերգիեվսկայա փողոց, Միրզոյեանի տունը (Սօլօլակսկայի անկիւնում)։ 2—6

Շուտով լոյս կը տեսնէ պատկերազարդ

ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԻ

X ԳԻՐՔԸ

IX և X գրքերի բաժանորդագինն է 3 ր.
Դիմել՝ Ерванду Лалаянцъ. Тифлисъ, Саперная, 5 կամ Семинарія Нерсисянъ. 3—3

Ա. ԱԲԵԼԵԱՆԻ

ՄԿԻԺԻ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ

1 գործ պիէս
Երկրորդ տպագրութեամբ լոյս է տեսնում
Գինը 20 կ.
Դիմել՝ Баку, Александру Абеляну. 4—4

ԱՐՏԻՍՏԻՔԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Երկուշաբթի, նոյեմբերի 10-ին
Հայոց դրամատիքական ընկերութեան խումբը
առաջին անգամ կը ներկայացնէ
Նորից փոփոխած

ՄԱՐՎՈՂ ԺՐԱԳՆԵՐ

Դրամա 3 ար., հեղ. Ալ. Աբէլեանի
Վերջը
ՔԱՐԱՃԺԻ
Ֆարս 3 արար. (նիւթը վերցրած է) Գ. Ա.

Մասնակցում են.—Տ. տ. Աւետեան, Մայսուրեան, Սաթենիկ-Զմշկեան, Վարդուհի. Պ.պ. Աբէլեան, Աղեան, Ալիխանեան, Ազատեան, Անդրանիկ, Աւետեան, Ցարութիւնեան, Ռշտունի և այլն։
Սկիզբը ճիշդ երեկոյեան ժամը 8-ին։
Պատրաստվում են ներկայացման համար. «Թիթեռնիկների կռիւը», «Վերաքննիչ», «Նաւապետ Գրանտի զաւակները» և ուրիշ.
1—2 Ռէժիսոր Մ. Ջաքար.

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
ՌՈՒՍԱՑ ՕՊԵՐԱ
Շաբաթ, նոյեմբերի 8-ին
կը ներկայացվի

ԴՈՒԲՐՈՎՍԿԻ

Օպ. 4 գործ. 5 պատկ. երաժշտ. Նապրավնիկի
Մասնակցում են.—Տ.տ. Բէնէ-Բադրինա, Լևինա, Սկօրուպսկայա. Պ.պ. Ֆիգնէր, Սելեաւին, Իլիուշչենկօ, Ամիրջան, Շմակօվ, Ռժանօվ, Կլիւգներ, Սանգուրսկի, Գրինեվ, Գավրիլօվ
Սկիզբն է 8 ժամին երեկոյեան։ 1—1

ՀՐԱՒԷՐ

Կիրակի, ամսիս 9-ին, առաւօտեան 10 ժամին, ս. պատարագից յետոյ, Շամքորեցոց ս. Աստուածածին եկեղեցում լինելու է երկրորդ և վերջին ժողով նոր երեցփոխ ընտրելու համար։ Ուստի սրանով խնդրում եմ նոյն եկեղեցու յարգելի ծխականներին՝ որոշած օրը և ժամին շնորհ բերել յիշեալ եկեղեցին՝ ընտրութեանը մասնակցելու համար։
Թիֆլիսի հայոց եկեղեցիների բ. մասի գործակալ՝ Ղևոնդ քահ. Մամիկոնեանց
1—2

ՊՏՂԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐԻ ՏՆԿԱՐԱՆ

Պ. Աւսարգիսեանի

Մատակարարում է տեղական և արտասահմանեան ամենալաւ տեսակների պտղատու ծառեր։ Ամեն մի ծառն արժէ 15 կոպ., հարիւրը—15 ռուբլի։ Հասարակ նամակներ ուղարկել—Скра, станція Закавказ. Желѣзн. дороги, իսկ պատուիրված նամակներ և հեռագրերը—Гори, П. Л. Авсаркисову. 2—5

ԳՐԻԳՈՐԻՍ ՄԱՏՎԷԵՎԻՉ

ԻՕԽՎԻԴ

Ընդունելութիւն ատամների և բերանի խոռոչի հիւանդութիւնների, ատամ հանելու, բժշկելու, պլոմբ անելու, մաքրելու և արհեստական ատամներ շինելու։
Հասցէն՝ Михайловская ул., № 108, противъ Кирки։ Ընդունելութիւնը առաւօտեան 10-ից մինչև երեկոյեան ժամի 7-ը։ 10—30

ԲԺԻՇԿ

Ս. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Ընդունում է մանաւանդ «սիֆիլիս», մորթու և վեներական ախտ ունեցող հիւանդներին։
Քիմիկօ-միկրօսկօպիական կաբինէտ։
Ամենայն օր Առաւօտ. 12—2 ժ.
Երեկոները 5—6 ժ.
Մեծ Վանքի փողոց, տուն Կուզանովի, № 20. Բախչիևի դեղատան կից։ Большая Ванкская ул. домъ Кузанова, № 20, рядомъ съ аптекой Бахчіева. 32—100

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ.

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունելութիւն ամեն օր.
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելիամինովսկայա փ. № 16, տուն Եղիազարեանի.
38—100

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

„ՇԻՐԱԿ"

ՊԱՏԻ ԵՒ ԾՈՑԻ
1904 Թ.
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ

Գունաւոր տպագրութեամբ և յաւելուածներով

ԾՈՑԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ զարդարված է ս. Էջմիածնի, հայ զօրավարներ՝ Լօրիս-Մելիքեանի, Տէր-Ղուկասեանի և Լազարեանի պատկերներով։

Յաւելուածը հարստացրած է ժամանակագրական, վիճակագրական, գիւղատնտեսական, առողջապահական նոր տեղեկութիւններով։ Բացի այդ, կան ընթերցանութեան համար առանձին հատուածներ, ինչպէս Գրիգոր Լուսաւորչի վախճանը, Նրա տեսիլը հայերի ապագայի մասին (աւանդութիւն), Լօրիս-Մելիքեանի, Տէր-Ղուկասեանի կենսագրութիւնները ու պատերազմական քաջագործութիւնները։

Իբրև առանձին յաւելուած, Ծոցի օրացոյցի վերջում աւելացրած է առանձին բաժին—ԵՐԳԱՐԱՆ, ժողոված ազգային նորագոյն երգերի։

Ծոցի օրացոյցի զուտ յաւելուածը 200 երեսից աւելի է։

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԻ մէջ, որ իր տեսակում առաջինն է, առանձին տեղ են բռնում հայոց պատմութիւնից հատուածներ, ինչպէս՝ հայերի ծագումը, անցեալը և ներկան, հայ թագաւորութիւնները, ս. Էջմիածնի հիմնարկութիւնը, հայ տառերի գիւտը և հայոց տօները։ Կան նաև զանազան երգիծաբանական հատուածներ, արկածալի պատմութիւններ Սասունի և Զէյթունի կեանքից, ծիծաղաշարժ առակներ, Եզովբոսից, Պոլլզուղուց, Դալի-Բէչէրից, զուարճախօս Սարուխանից և այլն։ Այլ և ժողովրդական և ազգային նորագոյն երգեր, գիւղատնտեսական, վիճակագրական, արհեստագիտական նոր տեղեկութիւններ։

Պատի օրացոյցի մէջ աւելացրած է ժամանակագրութիւն։

Գները՝ Ծոցինը—20 կոպ., Պատինը—30 կոպ.։ Գումարով գնողներին՝ Ծոցինը—15 կոպ., Պատինը—35 կոպ.։ Ծանրաբեռնածախսը մեզ վրա է։

Ցանկացողները մանրամասն բովանդակութիւնը կարող են ստանալ ձրի։

Դիմել՝ Александрополь, Типографія; Карапету Апинянъ. Արտասահմանից՝ Alexandrople, Karapet Apinian.

Ցանկացողները թող չուշանան, որ ժամանակին կարողանանք պատուէրները ճշդութեամբ կատարել։

5—17 (չ. շ.) Կարապետ Ափինեան

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ

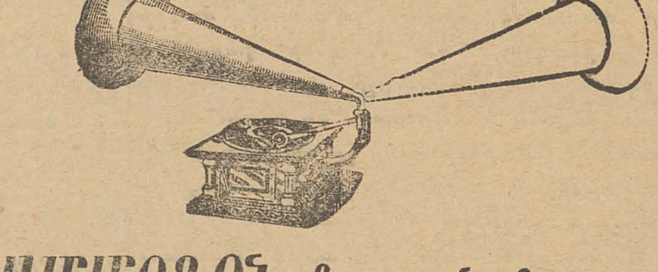

ԳԼԽԱՒՈՐ
ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ընկերութեան ԳՐԱՄՄՕՖՕՆ Ռուսաստանում

Թիֆլիս, Գօլօվինսկի պրօսպէկտ, Արիևանցի տուն № 7.

Մեծ պահեստ ամենակատարելագործված սալօնական և կօնցերտային գրամօֆօնների։

«Մօնարխ» A փոխանակ	175 ր.	125 ր.
» B »	150 »	100 »
» C »	125 »	80 »
«Հրաշք» փակ, 2 երկու մեծ պլաստինկայի լարվածքով փոխանակ	40 »	30 »
Շտանդարտ» փակ, 2 մեծ պլաստինկայի լարվածքով փոխանակ	60 »	40 »
«Գրանդ» փոքր կօնցերտային բուղօրով փոխ.	100 »	65 »

Մեծ պահեստ անշշուկ պլաստինկաների։

«Գիգանտ» (դիամետր 12).	5 »	
Գրանդ «Ecstra».	4 »	
» սովորական	2 »	50 կ.
Փոքր «Ecstra».	2 »	— —
» սովորական	1 »	25 »
Տամանիօ.	10 »	— —

Լիբրէտտօ Ա. Գ. Վեալցեվայի—30 կոպ. ալբօմը.

Մեծ քանակութիւն անշշուկ պլաստինկաների յայտնի և նշանաւոր երգիչների, ինչպէս են.—ռուսաց, վրաց, հայոց, թուրքական, պարսկական, թաթարական, լեհական, ֆրանսիական, անգլիական, իտալական, գերմանական և ուրիշները։

Մեծ քանակութեամբ բազմազան տեսակներ ռուսական և օտարազգեայ ռէպէրտուարի օրկէստրներից ու երգից։

Պահեստի խանութում կայ կօնցերտային գրամմօֆօնային դահլիճ, որտեղ գրամմօֆօնով հետաքրքրվողները կարող են ամեն օր, բացառութեամբ կիրակի օրերի, առաւօտեան $8^1/_2$ ժամից մինչև երեկոյեան 8 ժամը լսել ՁՐԻ ԿԵՐՊՈՎ ՆՈՐ ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐ։

Հին պլաստինկաների փոխելը նորերի հետ տեղի է ունենում հատը հատի հետ—փոքրերին զեղջելով 25 կ.—իսկ մեծ պլաստինկաների համար—50 կոպ.։

Պահեստի խանութում կան մասնաւոր արհեստանոցներ, որտեղ աշխատում են ամենալաւ տեխնիկներ։

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄ

Մեր արտադրութիւնների հետզհետէ աճող պահանջի պատճառով, վերջերս երևացին մեր ապարատների կեղծուածներ։ Աշխատելով զերծ պահել մեր մշտական կլիէնտներին այնպիսիներին հաւատ ընծայելուց, մենք յայտնում ենք ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ մեր ԳՐԱՄՄՕՖՕՆՆԵՐԸ և ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐԸ օժտված են ֆաբրիկայի դրոշմով—«ԳՐՕՂ ՀՐԵՇՏԱԿ» և մենք երաշխաւորում ենք միայն այնպիսիների համար։ Բոլոր ուրիշ ապարատները և պլաստինկաները, որոնք չունեն վերոյիշեալ «ԴՐՈՇՄԸ», պէտք է ընդունվին իբրև կեղծուածներ և որոնց չի պէտք է հաւատ ընծայել։

ՕՏԱՐԱՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻՆ ապրանքն ուղարկվում է վերադիր վճարով նախօրօք գրաւական ստանալուց յետոյ։ ՈՒՂԱՐԿԵԼԸ դէպի բոլոր երկաթուղու կայարանները Եւրոպական Ռուսաստանի սահմաններում (ամառը և հաշիւ առած ջրային ճանապարհների նաւահանգիստները) կատարվում է խանութի հաշուով։ Պօստով ուղարկելը խանութն ընդունում է իր վրա կիսով չափ միայն։

Հասցէն՝ նամակների և փողային կօրրէսպօնդէնցիայի համար.—Գօլօվինսկի պրօսպէկտ. Արիևանցի տուն № 7։

Հասցէն՝ հեռագրերի համար «ԳՐԱՄՄՕԿՕՄՊԱՆԻԱ» Թիֆլիս։

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊՐԷՅՍ-ԿՈՒՐԱՆՏՆԵՐԸ և ԿԱՏԱԼՕԳՆԵՐԸ ուղարկվում և տրվում են

ՁՐԻ։

Գ.պ. գումարով գնողներին զգալի զիջում։
Գումարով պրէյս-կուրանտներն ուղարկվում են ըստ պահանջման ԱՆՑԱՊԱՂ։

8—50

Дозволено Цензурою. Тифлисъ 7 Ноября 1903 г. Электропечатня Груз. Изд. Т—ва, В. Вельямин. ул.